

A la zona on des de fa cinc anys aquest setmanari té la seu a Palma, la més cèntrica de la ciutat, han tancat als voltants de la redacció en aquest breu lapse sis botigues petites i modestes, cada una de les quals portava oberta quaranta o més anys. A prop, al carrer de Jaume II, una merceria molt antiga és ara una perruqueria moderna, que per descomptat ja no es diu així sinó centre d'estètica. Al mateix carrer, una papereria també ha baixat barreres per a sempre. A la plaça de Cort, la de l'Ajuntament, dos grans locals que eren ocupats per botigues de "tota la vida", Ca'n Buades i La Balear, esperen silenciosos que alguna gran marca els ocupi. L'entranyable i petitíssim Bar Cort, a la mateixa plaça, lloc de berenar —els mallorquins "berenam" al matí, allò que al continent en diuen "esmorzar"— per a funcionaris i polítics —d'esquerra, sobretot— va tancar les portes al novembre. Al carrer de l'Argenteria diversos establiments, entre d'altres una joieria de molts anys, no tornaran a obrir mai més. Al carrer del Sindicat, una de les papereries de més arrelam, Can Planells, ja fa mesos que oobre les portes. I a la part baixa de la ciutat, dos quarts

Palma: comerç tancat per defunció

Al centre de Palma, i especialment al nucli històric, el comerç tradicional està amenaçat de mort. Les botigues de sempre tanquen i els locals que deixen els ocupen grans marques internacionals, franquícies de tota mena i nous tipus de comerç que no tenen res a veure amb els establiments de tota la vida.

del mateix. Una de les cases de fotografia més antigues ha deixat pas a una franquícia de xocolates. Un cinema porta anys tancat. Una sastreria, igual. L'ebenista al carrer del Oms també llançà la tovallola... Sense abandonar el centre, però ja fora del nucli històric monumental, els comerços —potser no històrics però sí tradicionals— intenten

sobreviure en una Palma en permanent transformació que els està deixant sense clients. En moltes botigues, les més petites, es pot llegir el cartell de "Es traspassa" o "Es ven". En d'altres, un crit de ràbia en forma de cartell a l'expositor: "A poc a poc l'Ajuntament treu el comerç del centre." Què està passant?

El comerç tradicional del centre de Palma desapareix enmig de la indiferència de les institucions.

Les raons de la mort. El comerç tradicional de Palma pateix molt. La transformació tan brutal del centre de la ciutat, impulsada per l'Ajuntament, el deixa sense raó de ser. Si més no, així ho diu la senyora propietària de la botiga on s'ha fotografiat el cartell abans esmentat, al carrer de Velázquez. "Miri, tot està en obres, es fan aparcaments en zones que deixen sense gent aquests carrers del centre. Els clients ja no vénen a passejar per aquí perquè no poden aparcar. Els aparcaments, diu l'Ajuntament, se suposa que són per afavorir el passeig i les compres. Però no és ver. Només afavoreixen les grans superfícies, que estan als carrers amples, com les avingudes. A nosaltres ens deixen sense clients. Miri, miri —diu assenyalant cap a la porta del carrer—, fa un quart d'hora que parlam i quanta gent ha passat per aquí davant? Poca, eh? I quanta n'ha entrat? Ningú. Vostè, només. Així, cada dia. Són prop de la una i mitja i només he fet dues vendes. Com puc aguantar?" Val a dir que aquesta zona arribà a tenir una gran importància comercial. Fins i tot s'hi va obrir una galeria que porta el nom del carrer, la meitat de la superfície comercial de la qual està avui, també, tancada.

El Consistori, amb majoria absoluta del PP, treu ferro a la polèmica. Comprenen que molts comerciants estiguin molestos per les obres, però insisteixen a dir que els aparcaments i en general totes les obres que s'estan realitzant —com l'ampliació de voravies, supressió del trànsit de determinades zones...— acabaran afavorint el comerç del centre. Tanmateix, sovintegen els tancaments. I arreu és fàcil veure el cartell de traspàs de negoci o venda o lloguer del local.

Per intentar esbrinar les raons de la metamorfosi comercial del centre de Palma, aquest setmanari ha parlat amb el secretari de PIMECO (Petita i Mitjana Empresa de Mallorca-Comerç), Àngel Pujol. El seu diagnòstic no pot ser més dramàtic. "No existeix cap interès institucional per protegir el comerç tradicional, i, a més, l'històric el deixen morir. Nosaltres plantejarem a totes les institucions —Ajuntament de Palma, Consell Insular i Govern— crear conjuntament una Fundació per al Comerç Històric per intentar, si més no,

que no tanquin algunes de les botigues amb més significació històrica. Perquè, més enllà del fet econòmic, comercial, tenen un valor històric, social i cultural per a la ciutat, per al conjunt dels ciutadans, perquè són part de la nostra identitat. Tanmateix, la resposta ha estat el silenci." Amb posterioritat a la proposta que les institucions no han volgut escoltar, Can Ribas (vegeu el requadre adjunt), un dels últims comerços històrics de Palma, també tancà.

Ara bé, per què tanquen les botigues històriques i les tradicionals? Si s'ha de respondre asèpticament, és fàcil: "rendiments cada cop menors, despeses cada cop majors", resumeix Pujol. Ara bé, no és tan senzill. Per arribar a l'equació econòmica negativa que es resol amb el tancament, s'han de conèixer una sèrie de factors que actuen sobre Palma. "El primer de tots —diu Pujol— és una greu mancança: no hi ha un urbanisme comercial. Es a dir, les institucions local, insular, autonòmica i també l'estatal no tenen política d'urbanisme comercial. Diran que tenen política comercial, com per exemple la dels horaris. Però no és això el que reclamam. En aquests moments, tant a Itàlia com a França s'estan fent importants reformes legals —en el cas italià, fins i tot a la Constitució— perquè les institucions puguin preservar el teixit comercial tradicional a les ciutats, sobretot als centres històrics. Això és urbanisme comercial. No es tracta d'una mera qüestió de mercat. Sinó d'identitat social. Perquè, o bé es preserva aquest teixit comercial, o bé el model social que ens ve a sobre és el nord-americà: grans superfícies a la rodalia i centres de les ciutats sense ànima. Un model que potser allà pot ser vàlid, però que aquí significa canviar d'arrel la nostra tipologia de ciutat i de societat."

L'absència d'urbanisme comercial deixa el centre històric de Palma "en mans de l'especulació immobiliària", segons denuncia PIMECO. El fenomen s'emmarca en una política institucional, sempre segons la font citada, que afavoreix la conversió del centre històric en estrictament residencial i només per a gent rica. Impulsa la creixent demanda de pisos que se'n diu "amb caràcter", de tipologia històrica, que són molt cercats. Augmenta el preu fins que només els poden comprar persones

Els xinesos, la nova amenaça

Molts comerços autòctons de Palma comencen a notar fort ferm la competència dels establiments xinesos. Per al responsable de PIMECO entrevistat, Àngel Pujol, no passaria res si la competència fos en igualtat de condicions. Però no ho és, assegura. "Primer de tot, estan entrant amb el suport financer del seu Govern. A més, fabriquen allà sense cap de les normes que a Europa són obligatòries, la qual cosa els permet abaratir costos i, en conseqüència, vendre més barat aquí, de manera que és impossible competir. Què fan els nostres governs? Res. Això és lliure mercat? Jo no ho crec." La irritació de la pime comercial mallorquina no ve, només, per aquest motiu. També critiquen la "incomprensible" actitud de les autoritats, que no obliguen molts comerços xinesos a complir les normes i lleis que exigeixen als autòctons. "Nosaltres —explica Pujol— tenim denunciat en concret un establiment que fins i tot té tant la rampa que porta a l'antic aparcament com aquest mateix habitat com a part del comerç. Això és il·legal. És impossible que pugui tenir llicència d'obertura. El mateix establiment incompleix horaris comercials. Entre d'altres coses. Tot ho hem denunciat. Doncs creuràs que ningú no ha fet res? Res de res. I a qualsevol altre el fregeixen amb impositos, normes d'obligat compliment..., i a ells, pel que es veu, res. No ho entenc, però és així." Per cert que mentre s'escrivia aquest reportatge, la premsa local palmesana es feia ressò de l'última denúncia de pime en relació amb els establiments xinesos: talls de cabell a 6 euros en perruqueries obertes 365 dies l'any.

amb molts recursos econòmics. Són residents que pressionen constantment l'Ajuntament perquè tanqui el trànsit de cotxes, perquè volen tranquil·litat, i

MIQUEL PAYERAS

Can Ribas, l'últim històric caigut

Durant molts anys els comerços han tancat les seves portes en silenci. Ara ja no. Si més no els més històrics, els que d'alguna manera han esdevingut quelcom més que una simple botiga, es neguen a morir en silenci. Ho anuncien als mitjans de comunicació. Així, el ciutadà de Palma, i per extensió tots els mallorquins i balears, poden copsar la intensitat i rapidesa amb què desapareix el comerç més tradicional a la capital illenca. L'últim dels grans noms caiguts –d'altres de més modestos han desaparegut gairebé alhora– és Can Ribas. Tot un símbol. Sempre va ser més que un simple establiment comercial. La nissaga familiar que la tanca és la mateixa que inicià el negoci tèxtil just en iniciar-se el segle XIX. Desapareixerà el proper 31 de desembre. Les últimes setmanes la botiga manté les barreres mig obertes i mig tancades. Encara lliura el pas dels últims clients que s'enduen les darreres peces de llana i cotó, però les antigues prestatgeries ja es veuen quasi buides.

Can Ribas, de la família Juan i Ribas, els dos cognoms que encara es poden llegir –“Herederos de Vicente Juan Ribas”– en lletres de llautó lluent sobre l'obscura i gastada fusta de la façana, va ser creada per l'aliança matrimonial entre dues famílies: una filla de l'artesà Ribas es casà amb Vicenç Juan, comerciant. Els teixits foren la mercaderia que començaren a vendre. I a fabricar. La família va fer diners. Molts. Al llarg del segle XIX el negoci va anar vent en popa, fins a disposar de fàbriques pròpies a La Soledat, Establiments i la Vileta, a Mallorca, a més de Ferreries, a Menorca. Fabricaven teixits de llana i cotó. L'empresa tingué els anys de màxima esplendor a les acaballes de l'imperi espanyol d'ultramar. Exportava molt a Cuba, Puerto Rico, Filipines i fins i tot a Nova Orleans. Fins i tot va arribar a tenir sucursals a Casablanca. D'aquesta esplendor, a l'actual mort. Pere Juan, de setanta-tres anys, entrevistat pel diari *Ultima Hora*, mostrava la seva pena pel tancament. “Aquest tipus de comerç no té futur. De fet, des de fa anys mantenc obert per pur sentimentalisme, com una manera d'homenatjar mon pare i els meus avantpassats. Els temps han canviat i aquests negocis estan condemnats.”

L'últim dia d'enguany, mentre tot Palma s'aprestarà a celebrar la fi d'aquest 2005 i l'arribada del 2006, a Can Ribas, devers les vuit del vespre, don Pere baixarà la barrera. Per última vegada.

la institució així ho fa, en perjudici dels comerços. A més, l'especulació també afecta el metre quadrat comercial. En algunes de les zones comentades, supera els 6.000 euros com a preu de venda.

Aquest panorama, segons Pujol, té conseqüències pràctiques per al comerç: “El propietari de l'establiment tradicional es fa gran, els seus fills no el substitueixen perquè tenen altres professions. A més, ja nota els últims anys que la caixa no és tan bona com era, en bona part per culpa de la competència de les grans superfícies. Molts botiguers només mantenen obert perquè els falta poc per jubilar-se. Quan arriba el moment, senzillament tanquen. Aleshores, com que el preu del metre quadrat fa impossible –per l'especulació– que una altra persona compri el local i mantengui el mateix comerç, canvia la fesomia comercial. Pocs tipus d'establiment poden sobreviure: joieries, perfumeries, òptiques, roba..., però amb tipologia força diferent a la tradicional, perquè sovint són les franquícies les que ocupen el lloc dels que han tancat. I a més, no pertot arreu, sinó exclusivament en certs carrers. En els més estrets, res, tanquen i no hi ha substitució. En les zones emblemàtiques, fins i tot s'hi instal·len, per exemple, grans marques internacionals que poden arribar a pagar 3.000 euros o més de lloguers sense que la caixa que fan ho pugui cobrir, però per a ells, això rai: computen les pèrdues com a despesa publicitària per una qüestió de prestigi: els interessa que els vegin a la zona. En aquestes condicions, el futur del comerç tradicional és molt clar: cap.”

En conjunt, Pujol critica la manca de sensibilització de les institucions, i al seu parer, en realitat es dediquen a expulsar el comerç del centre, afavorir grans superfícies a la rodalia de la ciutat, sovint amb urbanisme residencial afegit: “Palma cada cop respon més a un model social que no és el tradicional i propi, marcat pel teixit comercial que dóna vida a la ciutat. Allà on es nota més aquesta degradació és al centre històric, i jo em deman: quan acabi l'especulació del metre quadrat, que acabarà, ja no hi haurà teixit comercial per refer el centre amb la vida que tenia, aleshores... què?”

Miquel Payeras